

NORGE: Nytt regelverk for FREMMEDE ORGANISMER

TEKST OG FOTO: SVEIN A. FOSSÅ

Begrepet “fremmede organismer” høres litt “fremmed” ut for de fleste, men for zoobransjen er det høyaktuelt. Du tenker kanskje ikke over det, men i prinsippet er samtlige gnagere, fugler, fisk, virvelløse dyr og akvarieplanter som denne bransjen selger, så vel som hund og katt, fremmede organismer i vår del av verden. Når myndighetene bestemmer seg for å regulere innførsel, omsetning og hold av fremmede organismer strengere enn hva man har gjort tidligere, berører det derfor selve essensen i zoobransjens virksomhet. Uten fremmede organismer ville det ikke finnes noen zoobransje.

Forskrift 2015-06-19-716

Den nye forskrift om fremmede organismer ble vedtatt ved kongelig resolusjon 19. juni 2015, men trer først i kraft 1. januar 2016. Vi har da kommet et langt stykke videre i en prosess som Miljødirektoratet (og før det Direktoratet for naturforvaltning) har jobbet med i mange år. NZB har også vært aktivt involvert i prosessen, som har ledet opp til den nye forskriften, i mer enn ti år. Vi har levert hundrevis av sider med dokumentasjon på hva zoobransjen innfører av dyr og planter, og hvilke biologiske egenskaper disse artene, slektene og familiene av hobbydyr har.

Resultatet har blitt en forskrift som, inklusive fem vedlegg og merknader, fyller nær 50 sider på trykk. Forskriftens vedlegg forutsettes å bli dynamiske, slik at arter kan fjernes og legges til ettersom ny kunnskap eller vurderinger endrer myndighetenes oppfatning. NZB har også meldt sin interesse for videre å følge opp en del handelsbegrensninger som oppfattes som urimelige og unødvendige.

Fremmede organismer, som i lovens forstand defineres som “organismer som ikke hører til noen art eller bestand som forekommer naturlig på stedet”, har opp-

tatt norske myndigheter i en mannsalder, men zoobransjen har mest opplevd de dyrevelferdsmessig begrunnede forbudene mot arter som ikke trives i norsk klima, som i forskrift om fremmedartede dyr m.v. (fra 1976) som forbyr hold av reptiler og amfibier i Norge. Det kan da være vanskelig å omstille seg til tanken om at alt som kanskje kan trives i norsk klima også ønskes forbudt, slik den nye forskriften legger opp til, men vend deg til tanken.

Faren ved fremmede organismer

Fremmede arter som forårsaker skade, til dels alvorlig skade, i miljøer de ikke naturlig hører hjemme i er svært godt kjent fra historien. De kalles gjerne for “invaderende fremmede arter” når de kommer ut av kontroll og gir en negativ effekt på miljøet, på andre arter og/eller på økonomiske interesser.

Den internasjonale zoohandelen er unik på flere måter. Ikke minst ved at ingen andre flytter så mange og så forskjellige arter av dyr og planter rundt i verden, i så stort omfang og så regelmessig, som hva vi gjør. Zoohandelen og hobbydyrholdet dreier seg om stort artsmangfold, så godt som samtlige

arter faller i kategorien “fremmede”, og i tillegg er bransjen veldig synlig. Det er ikke det minste merkelig at zoobransjen får oppmerksomhet.

Rundt om i verden finner vi en lang rekke eksempler på invaderende dyre- og plantearter som stadig inngår i zoohandelen og hobbydyrholdet. Det strekker seg fra alger og akvarieplanter, via virvelløse dyr, til akvariefisker, burfugler og pattedyr. De fleste tilfellene av forvilling har riktignok andre årsaker enn hobbyhold, men den potensielle risikoen for at hobbydyrholdet kan bidra til spredning av arter til områder hvor de ikke hører hjemme finnes, og må tas på alvor. Når noen setter ut gullfisker i et norsk vassdrag, eller slipper andre dyr eller planter ut i naturen, bryter de norsk lov, men de påfører også hobbydyrholdets interesser betydelig skade. Om vi skal fortsette å holde fremmede arter i Norge, må alle brukere ansvarliggjøres. Her har zoobransjen det største ansvaret. Det handler om våre næringsinteresser!

Zoobransjen og de fleste hobbydyrholdere i Norge har heldigvis vist en stor grad av ansvar og samarbeidsvilje allerede. Norsk hobbydyrhold har hittil ikke vært noen stor faktor i spredning av dyr og planter til naturen. Derfor har våre interesser også blitt tatt hensyn til i betydelig grad i den nye forskriften, på linje med hagebransjens interesser, men noen endringer fra tidligere regelverk kommer.

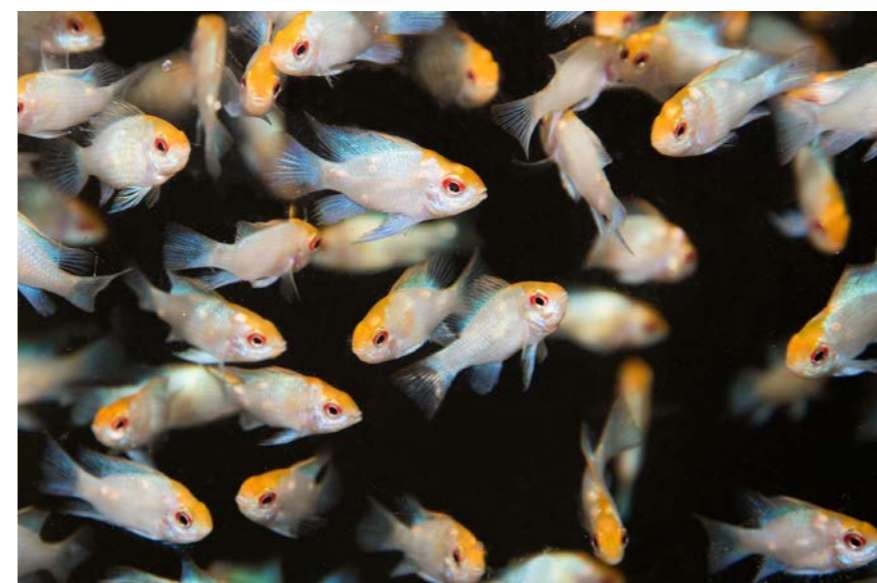
Søke om tillatelse for innførsel

Hovedregelen er at man må søke om importtillatelse for alle fremmede organismer, med mindre det er gjort særskilte unntak. En søknad må inneholde følgende opplysninger (jfr. § 14):

- søkers kontaktinformasjon,
- organismens vitenskapelige og eventuelle norske eller engelske navn, naturlig utbredelsesområde samt informasjon om hvor organismen er hentet fra,
- formålet med innførselen ... ,
- antall eller annen angivelse av mengde organismer det søkes tillatelse til innførsel ... av,
- planlagt tidspunkt eller tidsrom for innførselen, angivelse av endelig bestemmelsessted for organismen, samt eventuell eksportør eller importør kontaktinformasjon,
- en klargjøring av de virkninger innførselen ... kan ha for det biologiske mangfold, og
- en beskrivelse av planlagte tiltak for å forebygge eventuell risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold.

En del av NZBs engasjement i arbeidet som har ledet frem mot dagens forskrift har vært produksjonen av disse fire rapportene på til sammen 675 sider.

Tropiske akvariefisker, derunder sommerfuglcichliden, vil fortsatt stort sett fritt kunne innføres og holdes i lukkede akvarier, men det kan etterhvert komme meldepikt ved innførsel. Foto: Kathrin Glaw.

Gaffelmosse, Riccia fluitans, som er en viktig bestanddel i moderne aquascaping er nå underlagt søknadsplikt for innførsel. Foto: Wikimedia Commons, Christian Fischer.

Alle opplysningene som kreves i søknaden skal, så langt det er “rimelig”, underbygges med dokumentasjon. Det synes rimelig klart at en slik omfattende søknad for hver eneste art av akvariefisk, akvarieplanter, skorpioner, edderkopper, burfugler, gnagere og andre organismer zoobransjen og hobbydyrholdet er avhengig av ville bli

uoverkommelig oppgave og i praksis fungerer som et forbud. Det er en hel del organismer som har relevans for zoohandelen som fra 1. januar ikke lengre kan innføres uten at slik søknad sendes, men for de viktigste har NZB lyktes i å få gjennomslag for at andre løsninger gir tilstrekkelig trygghet for norsk natur.

Denne plansjen fra boken “River Gardens” (Humphreys, 1857) av vanlige akvariearter gjennom 150 år viser noe av dramatikken ved den nye forskriften. Gullfisken er fortsatt reddet for akvarier og hagedammer, mens innførsel av både Vallisneria spiralis og mange ferskvannsnegler blir underlagt søknadsplikt fra og med 1. januar 2016.

Akvarieorganismer

Dyr og planter til akvariebruk er i dag den viktigste gruppen av fremmede organismer som regelmessig innføres til norsk zoohandel. Det er derfor av stor praktisk og økonomisk betydning at de aller fleste arter som selges har kommet under et unntak fra kravet om tillatelse ved innførsel (§ 7).

Man vil fortsatt kunne innføre alle ferskvannsorganismer (fisk, virvelløse dyr og planter) som “kun kan leve ved temperaturer over 5 °C, og som utelukken-

de skal holdes for prydformål i innendørs akvarier som er innrettet slik at organismer ikke kan slippe ut”.

I praksis betyr det at alle tropiske organismer som har vært vanlige å innføre og holde i akvarier fortsatt kan innføres fritt, mens det vil være en lang rekke tempererte, for eksempel nordamerikanske og europeiske arter, som det må søkes om særskilt tillatelse for innførsel av.

Bransjen bør i utgangspunktet forutsette at alt som ikke er entydig tropisk kan måtte søkes om, og være spesielt oppmerksom på at bl.a. alle dveråler av slekten *Misgurnus*, alle dvergmaller i familien Ictaluridae, og kinesisk paradisfisk (*Macropodus ocellatus*) nå blir søknadspliktige. Likeledes er det en rekke muslinger og snegler som blir søknadspliktige, samt et stort antall vanlige akvarieplanter.

Det er spesielt viktig at bransjen er klar over at “mosekuler” (*Cladophora aegagrophila*), gaffelmose (*Riccia fluitans*), muslingblom (*Pistia stratiotes*), vannhyasint (*Eichhornia crassipes*), alle tusenblad (*Myriophyllum* spp.), alle hornblad (*Ceratophyllum* spp.), brasiliansk vasspest (*Egeria densa*), hydrilla (*Hydrilla verticillata*) og vanlig Vallisneria (*Vallisneria spiralis*) ikke lengre kan innføres og selges fritt.

Av kaldtvannsfisker er det kun domestiserte former av gullfisk (*Carassius auratus*) og koi (*Cyprinus carpio*) som kan innføres uten tillatelse. For innførsel av viltformer, derunder såkalte skjellkarper, speilkarper, radkarper og lærkarper, må det søkes om tillatelse.

Også organismer til saltvannsakvarier har fått et unntak ved at “marine planter, virvelløse dyr og fisk, som utelukkende skal holdes i lukkede beholdere på land, herunder akvarier, som er innrettet slik at organismer ikke kan slippe ut” fritt kan innføres. Her gjelder unntaket uten at noen temperaturgrense er angitt, men det er igjen enkelte arter som det må søkes om tillatelse for, eller som er totalforbudt.

Foreløpig er amerikansk hummer, *Homarus americanus*, den eneste arten som er totalforbudt, mens søknadsplikt gjelder for en del virvelløse dyr (bl.a. Sally Lightfoot Crab, *Percnon gibbesi*) og alger (to arter av *Caulerpa*).

For alle akvarieorganismer ligger det et krav om at innførsel likevel skal meldes til Miljødirektoratet (§ 8), men ikrafttreddelsen av dette er foreløpig utsatt, og NZB er i dialog med MD for

forsøksvis å finne en løsning som ikke legger urimelige byrder på zoohandelen, uten at det har noen miljøgevinst. NZB har heller ikke gitt opp arbeidet for å få fjernet flere arter, spesielt av akvarieplanter, fra listen over arter som krever tillatelse for innførsel.

Fisk til hagedam

De fleste unntakene for innførsel av akvariefisk og planter gjelder for hold i lukkede akvarier. Hold i hagedam vil regnes som utsetting og kreve egen søknad. Domestiserte gullfisker (*Carassius auratus*) og koi (*Cyprinus carpio*) kan imidlertid settes ut i kunstig anlagte hagedammer, under forutsetning av at dammen “er fysisk adskilt fra, og uten avløp til, andre vassdrag, og som er innrettet og plassert slik at vann og organismer ikke kan slippe ut i andre vassdrag”. Dersom hagedammen har forekomster av truede amfibiearter er utsetting imidlertid ikke tillatt.

Fugler

Også for fugler har vi fått unntak fra kravet om særskilt tillatelse for innførsel for de viktigste artene. Spesifikt kan alle papegøyevogler, inkludert kakaduer, fritt innføres under den nye forskriften (CITES-kravene gjelder imidlertid uavkortet). Det er heller ingen søknadsplikt for innførsel av kanariefugl (*Serinus canaria*), Sebrafink (*Poephila guttata*), Gouldfink (*Chloebia gouldiae*) og risfugl (*Padda oryzivora*). Det er også et generelt unntak i § 3 for tamhøns, kalkun, struts, stokkand, moskusand, grågås, svanegås, tamdue og latterdue. Innførsel av alle andre fuglearter krever tillatelse.

Pattedyr

Hund, katt og en rekke husdyr er unntatt fra forskriftens virkeområde i § 3. Innførsel av ilder, kanin og de gnagerartene som tidligere har stått på “husdyrlisten” vil heller ikke kreve noen særskilt tillatelse i fremtiden.

Landlevende virvelløse dyr

Zoobransjens viktigste omsetning av landlevende virvelløse dyr er trolig de artene som benyttes som fôr til andre dyr. De viktigste av disse, derunder vandregresshopper (*Locusta migratoria*), sirissene *Gryllus assimilis* og *G. bimaculatus*, *Zophobas morio*, stor melbille (*Tenebrio molitor*), fluelarver av arten *Calliphora vomitoria* og flere arter av meitemark, kan fortsatt innføres uten tillatelse.

De fleste taranteller kan også innføres uten særskilt tillatelse, mens de viktige artene i slekten *Brachypelma* merkelig nok vil kreve søknad. Søknadsplikt vil også gjelde for alle skorpioner, tusenbein og skolopendere, men NZB har allerede tatt dette opp med MD og håper vi vil få mer fornuftige løsninger på plass raskt.

Personlig ansvar

Alle som innfører, omsetter og holder fremmede organismer har et personlig ansvar for å sørge for at deres hold ikke medfører noen risiko for norsk natur. Dyr og planter skal så langt råd er hindres fra å komme ut i eller spre seg til naturen. Alle som håndterer fremmede organismer eller har dem i sitt eie har derfor et ansvar for både å tilegne seg “kunnskap om den risiko for uheldige følger for det biologiske mangfoldet som aktiviteten og de aktuelle organismene kan medføre” og å “treffe forebyggende tiltak for å hindre at aktiviteten medfører uheldige følger for det biologiske mangfoldet, og for raskt å avdekke utilsiktet spredning” (§ 18).

For vannlevende organismer i akvarier og hagedammer fremhever den nye forskriften et særlig ansvar i § 22 (sitat):

“Den som er ansvarlig for hold av vannlevende fremmede organismer i hagedam, eller i akvarier og andre lukkede beholdere, skal påse at vann fra slike innretninger ikke tømmes i sjø eller vassdrag, eller i avløp uten rensing som forhindrer at organismer slipper ut i miljøet.”

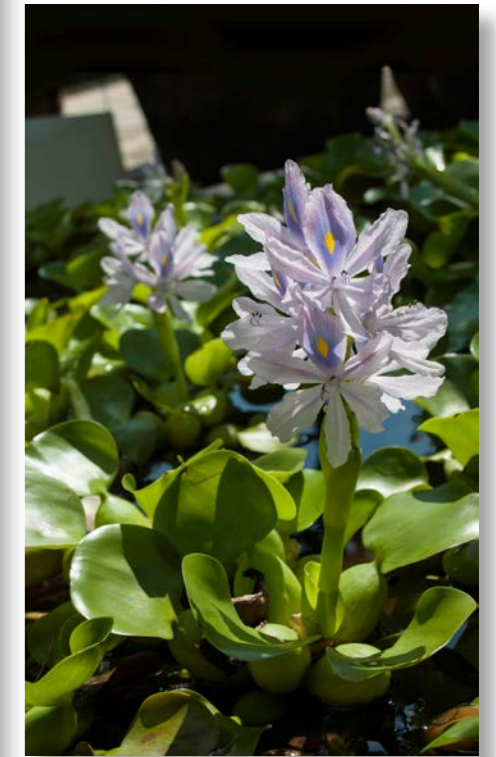
Ettersom fremfor alt akvariehold har fått veldig omfattende unntak, og gullfisk og koi fortsatt er lovlige å sette ut i hagedam, tross mange høringsinstanser ønske om forbud, bør både næring og hobby ha en betydelig egeninteresse i å sørge for at dette kravet etterleves. Om en art fra vår virksomhet skulle finnes forvillet i Norge, vil presset for økte restriksjoner med sikkerhet igjen tilta.

Medlemmer av NZB vil motta mer detaljerte vurderinger av innholdet i forskriften, og vil også kunne få hjelp fra sekretariatet til å tolke bestemmelsene.

PS! Forskriftstolkningene i denne artikkelen er gjort av forfatteren etter beste evne og skjønn, og antas å være korrekte. Forfatteren påtar seg imidlertid ikke noe ansvar for riktigheten av anbefalingene og eventuelle økonomiske eller juridiske følger av å følge disse. Enhver aktør anbefales på selvstendig grunnlag å sette seg inn i forskriftsteksten og vedleggene.

Domestiserte gullfisk og koi vil fortsatt tillates holdt i hagedammer uten kontakt til naturlige vassdrag.

Selv de mest pessimistiske klimaforskere ser knapt for seg en fremtid hvor Norge vil få temperaturer som passer vannhyasinten, men den er likevel enn så lenge blant de tropiske vannplantene som det må søkes om innførselstillatelse for.

Papegøyevogler og fire finkearter vil kunne innføres uten særskilt søknad.

Marsvin og alle andre gnagere som tidligere har stått på den såkalte “husdyrlisten” kan fortsatt fritt innføres.

Sirisser og de fleste andre viktige fôrinsekter vil fortsatt fritt kunne innføres. Foto: Wikimedia Commons, Adrian Pingstone.

De fleste tarantellarter vil fritt kunne innføres også etter 1. januar, men for *Brachypelma*-artene, her *B. smithi*, er det lagt opp til søknadsplikt. Foto: Kathrin Glaw.